

(...)

Dobro sam vidjela – sve se promijenilo brže i temeljitije od mene koja sam zadnje godine provela u mjestu na pokretnoj vrpici, dok je sve drugo jurilo i raslo. Rijetko sam dolazila doma, svaki put zatečena kad bih otišla u centar, u zapadni dio grada, gdje stanuje sestra, u iskričavi *showroom*, kričavi izlog jednog polupanog i pokradenog svijeta. Ući u taj grad je digitalna avantura u kojoj me iza poznatih uglova presreću sve novije i pustopašnije silikonske horde. Adrenalin raspršen u zraku je aerosol koji mi puni i probija pluća. Odlazim na velike plaže s betonskim platoima, ležaljka i koktel barovima, u marine u kojima su vezane ruske jahte veće od naših kuća i u hotelska naselja s rampama i čuvarom; sila krša i srče, bagera i kamiona, čelični skeleti i glatke prizme od crnog neprozirnog stakla čiji metalni bljesak u žarkom danu ubije čovjeku svaku želju za očima. Ali ja žalim samo ptice, dupine i leteće ribe. Vjerujem da ih takve stvari užasavaju kada iskoče iz mora ili dolete s neba.

Na istoku je industrijska zona. Istok je velika nasukana olupina. Brodogradilište s visokim zelenim dizalicama, hangari, tvornica cementa i napuštena željezara, a iza te goleme ropotarnice, na rubu poluotoka, olinjalo je Staro Naselje s poštom i crkvom i tamnim žitkim muljem u zagađenom portu, smiješno mjestašce ispod udaljenih nebodera koji noću žmirkaju na nas dolje.

Na mene i Ma kad sjedimo na balkonu, pijemo smlaćeno pivo iz plastičnih boca ili jedemo dinje, a ventilator na ogradi glumi nam vjetar. Susjedi koji nemaju klimu, spavaju po trosjedima razvučenim na terasama, čitave obitelji. Oko Dnevnika već posjedaju i gledaju TV. Tu se ništa nije promijenilo, nije se izmaklo. Možda je ovo jedini kut svijeta koji poznajem, pik, moj spas za mene, sigurnije mjesto. Očaj plus utočište, srećica u mlakoj gorkoj tekućini 25 % gratis i pah s mora, ni nalik na vjetar.

Procvjetali su oleandri, kapari i bugenvilije po dvorima. I naša mačka žuta Jill ima u svakom oku uličnu svjetiljku nalik na zvijezdu.

U takvim se večerima svijet i grad ne dijele na istok i zapad, nego, kao u jednostavnoj glavi životinje, oduvijek, na sjever i jug. Jer tako, *urbi et orbi*, kažu mahovina, busole i ruže vjetrova, ptice selice, ritmovi na koje ljudi ustaju i plešu, kinetika jezika raspolučena na hemisfere, jegulje i gavuni koji se zaneseno jebu u plićacima, tako da možeš ugaziti

među njih, u živo vrenje i palucanje, ptice selice, *mapa mundi*, Luna i Sjevernjača i granica u brdu do koje raste brnistra.

E tada se čini da je sve okej, a to je ponekad isto kao da jest.

„Od povrata mirovine“, kaže Ma djelajući dinju tupim nožićem, „uredit ću grobnicu.“

A dionice koje je prodala stavit će meni na knjižicu.

„Uvik možeš poželit jednom svršit taj fakultet.“

Kažem: „Važi. Ali to ću čuvat za svoju penziju, dotad će se već moć ić na Mjesec. Iako mi te tvoje dionice neće dostajat ni za dvi minute na Mjesecu.“

„Ti ćeš barenko moć na Mísec“, zaključí zamišljeno i klimajućí glavom odvuče papuče iza zelene zavjese koja dijeli kuhinju od improvizirane prostorije, hibrida blagovaonice i dnevne sobe, koju zovemo tinel.

„Staro, musavo dijete“, rekla je sestra nekidan mislećí na Ma. „Jesi primijetila kako su joj se obrazi objesili? Ka basetu?“ dodala je.

„Cate Blanchett misli da su bore dobre“, pripomenula sam. „Ekspresivne.“

„Cate Blanchett misli da su dobre? Isukrste, Dado. Kakve veze to ima?!“ namrštila se i otpila kavu, pa kažiprstom pažljivo obrisala zrnce taloga u kutu jarkoružičaste usne.

„Ti si gladna“, viče sad zelena zavjesa. „A nema friškog kruva. Nisam stigla kupit, Šiptar je ranije zatvorija. Saću, jedan tren, napravít prženice.“

Ne volim prženice, zaustila sam, zašto ne zapamtiš, ali se predomislim i rečem: „Aj.“

Iza zavjese se čuje lupá limenih tanjura i razbijanje jaja, klokotanje mlijeka.

„Znaš li da se ribe lastavice mitare kad se vraćaju sa sjevera na jug. Otpadnu im pera, a naraste lustra i peraje da opet mogu plivat.“

Nekad joj pričam takve gluposti da se zabavim.

„Sve je moguće nakon Černobila“, odgovara muteći žustro žumanjak, mlijeko i šećer.

„Miškovića iz Donje štrade rodila je jedno dite od tri oca.“

Ulomak iz romana *Adio kauboju*, Algoritam, Zagreb, 2010.

(...)

*Još jedno najvruće i najduže ljeto u našim životima – zadnje prijeratno. More je procvjetalo i danju je zbog vrućine s obale gadno smrdjelo na crkotinu i sumpor, pa smo se čitavo to nepodnošljivo doba kupali samo noću, u svjetlucavom fosforu.*

*Početak kolovoza umro je otac. U svemu, bilo je to ljeto posred kojeg se naše vrijeme prekinulo i zauvijek razlijepilo na prije i kasnije. Takvo je razlomljeno, raspršeno vrijeme postalo nemoguće sastaviti, pa čak i dovesti njegove dijelove u vezu, što neprekidno pokušavam. Usporedivo je možda samo sa životom u dva sasvim različita prostora, od kojih je jedan nestao, a u drugi se, kao u snu iz kojeg se ne budimo, dopijeva greškom. Tih se dana pjesma milijardu cvrčaka i zrikavaca pretvorila u jedan ravan ton koji omamljuje, u podneva koja bučno ključaju i u noćno pjenušanje. Otac je pričao da, ako se probudiš dovoljno rano i odeš do mora, možeš čuti kako kora agava puca i kroz rane se cijedi ljepljivi sok sličan medu.*

*„Njime zaslađuju čaj i pikantna jela u Meksiku“, rekao je.*

*Sve što je znao o svijetu izvan Naselja naučio je iz filmova, taj čovjek.*

*Prije tri tjedna poslali su ga iz bolnice doma, umire u velikoj bračnoj postelji, u svijetloj i prozračnoj sobi na katu. Ako se probudim po noći, mogu čuti kako njegove alveole krkljaju, pluća se rasprskavaju i kroz kaverne curi otrovni ljepljivi sok također sličan medu.*

*Očev prozor, pun neba, jedini u kući gleda na Dugu ulicu. Sveti je Fjoko, dan mjesta, na kantunalu su komadi prljave vate i zdjelica s orošenim smokvama.*

*Ovo je blagdan kad sviraju tromboni, fagot i činele, iznose se stolovi i stolice na trg i pred vrata kuća.*

*Navečer, bratimi, fjokovci, oblače posebno ukrašene odore svoje bratovštine s kapuljačama i vezenim zlatnim i skrletnim znakom na prsima i hodaju jedan za drugim iza križonoše s križem, iza dva kandilira, iza srebrne kutijice na brokatnom jastuku.*

*Za njima, časne sestre i žene iz Zbora svete Lize pjevaju Krist na žalu i slične nabožne pjesme. Svježije obrijani muževi nose velike svijeće koje se njišu, pa slične na upaljene jarbole stranih jedrenjaka dolje na Malim morima. Šire se muški mirisi tamjana i pitralona.*

*Najveću svijeću, torac, trebao je nositi naš stari, ali to nije moguće zbog njegove bolesti i skore smrti. Smrt je sjedila za njegovim uzglavljem kao majmun, prijetvoran, vidjela sam. Danijel je redovito, gotovo svakodnevno odlazio bratimima i tražio da on nosi, ali fjokovci su rekli da je slab i da se „obavezno javi za dvi-tri godine“, sjećam se. Napokon su ga pustili, ipak.*

*Nosilo se u sedam krugova, gori-doli, pa doli-gori niz Dugu štradu. Kad ne bude mogao izdržati, jedan krupan muškarac preuzet će svijeću, dogovorili su se muževi iz bratovštine, rekao je Danijel.*

*„Izdržat ću šest“, rekao je Danijel ozbiljno. Ma se ljutila, ona nikako nije bila za to. „Možda i svih sedam!“ rekao je zatim meni i sestri.*

*Bili su to vrući dani kad su cvjetale alge, u kojima se svijet što smo ga poznavali rascijepio od naše budućnosti kao malo Crvenog mora na plakatu “Deset zapovijedi“ na zidu Brace & co., a mi smo još neko kratko vrijeme ostali između, na suhom, zbunjeni, ali nemarni i veseli i glupi.*

*Tog jutra na Dan sv. Fjoka, ošišala sam kosu.*

*Plamenčić po plamenčić, bila ih je puna košara za kruh i kad je u njoj zaspala Jill, vidjela sam da nam je dlaka ista, krzna su nam srodne boje i mekoće.*

*Nije to bio ritual, nego „provođenje trenutka u djelo“, rekao bi Danijel – i mislim da nije imalo izravne veze s onim što se dogodilo kasnije. Ali dalo mi je ideju, sjećam se.*

*Tad sam još bila dječak, tek su mi sljedeće godine malo narasle sise. (Ostatak ljeta su curice iz odmarališta Crvenog križa zviždukale za mnom na ulici i to mi je koji put bilo drago, a koji put nije, sjećam se.)*

*Stajala sam dugo ispred ogledala u Danijelovoj sobi u svečanoj odjeći Fjokovaca s kapuljačom na očima: viša sam od brata, ali ne puno, dovoljno – izmjerim. I slična kad ovako opustim ramena i stavim ruke. I kukove, primijetila sam.*

*„Ne možeš biti kapetan“, rekao je Dani jučer dok smo plovili na morskoj griži. On je držao veslo od palmine grane, ja plastično s gumenjaka.*

*„Kapetnica!“ vrisnula sam.*

*„Ne razumiš, to ne postoji. Kapetan, kauboj ili žena pop, toga nema“, slegnuo je ramenima. „Šta ću ti ja“, rekao je i nasmiješio se, a sjećam se, falio mu je jedan zub.*

„A Calamity Jane?!“ povikala sam jarosno.

Zamislio se.

„Ona poslije postane obična dama.“

Volim tu scenu kad Calamity Jane osvane na vrhu skala u haljini i Divlji Bill Hickok se zaljubi, mogla bih je premotavati i gledati satima. On to zna, ruga se. Gurnula sam ga veslom tako da je upao u more i otplivala na obalu.

Istog popodneva sam se uvukla u njegovu sobu: indijski pačuli štapići gorjeli su da prikriju dim cigarete. Pušila sam u ogledalu ispod [Jamesa Coburna](#) i [Krisa Kristoffersona](#) iz „glupe i dosadne muške priče“, tako sam rekla Danijelu. Malo sam mu prekopavala po stvarima, a onda izvadila uredno složenu odoru fjokovaca i navukla je, malo se šepirila.

Tad, ispred ogledala mi je sinulo. Zašto ne? Nešto ugodno i toplo dokotrljalo se do mene i razlilo po sobi. Zašto ne?!

„Ku-urboooo!“ urlao je Danijel, nešto kasnije, dolje u mojoj sobi, zaključan.

„U-ubi-ću teee! Ma-ajke miii!“

Uzalud mu, sobica je u podrumu, duboko u stijeni, u podsvijesti kuće. Žao mi je brata i osjećam zabranu, ali ne i strah. Neustrašiva Ruzinava.

Radost koja me nosi je najjača. Ona se zove uzbuđenje, topla i zlatna kugla u trbuhu i dublje, izvan mene. Kao buđenje opet i opet. Ja ću iznijeti svih sedam krugova. Pamtit će se. O, da.

„Bravo, svaka ti čast“, mislila sam da govore oči u procesiji.

„Bravo Danijele, momčino, well done“, reći će poslije ti fjokasti blesani.

Tijelo me boli, sve je u njemu ozlijeđeno, svaki mišić i živac, ali radost koja me nosi puno je jača. Iza križonoše s križem, iza dva kandilira, iza srebrne kutijice na brokatnom jastuku...

Kad smo prolazili četvrti put pokraj očeva prozora smognem snage da podignem glavu i pogledam gore: želim da me vidi i da me prepozna. On će se iznenaditi, zamislila sam, a potom će udariti u smijeh. Takav je bio scenarij.

Ali prozor je prazan – propuh je podigao, pa spustio zavjesu.

*Zvona su ponovo zabrecala, a masni voštani torac je kliznuo niz moje mokre ruke, pukao muklo o tlo.*

*Na vrhu skala, pred vratima, dočekuje me sestra crvenih očiju i udara me naglo otvorenom šakom, po obrazu: „Ostrigla si se ka koza!“*

*Iz sobe je u hodnik procurio tanki materin cijuk i onaj majmun je gačući šmugnuo preko vrata a da ga nitko nije vidio osim mene i žute Jill.*

*Otmem se i otrčim za njim nizbrdo u Donju štradu, prema kašteletu, kroz kale i mračne bote – do navoza.*

*U sumraku, procesija se još komešala poput mrava kad im ugaziš u mravinjak. Zalijepili su torac izolir trakom, primijetila sam sakrivena iza kantuna. Majmun se uvukao na sigurno, među ljude, i nestao u gužvi pod širokom haljinom jedne od časnih sestara, vidjela sam.*

*Provukla sam se neopažena kroz duge prazne redove klupa i bijelih plastičnih stolica postavljenih na trgu.*

*Dolje na navozu naći ću Danijela koji mi je oprostio.*

*„Oprosti“, reći ću, pomislila sam. I bit će riješeno.*

*Eno ga, brat: on skuplja pera galebova za indijansku krunu i do nas jedva dopire zvuk kola hitne pomoći koja odlaze.*

Ulomak iz romana *Adio kauboju*, Algoritam, Zagreb, 2010.